

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TÉSTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, SZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ívnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt. félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — DÉZSI LÁSZLÓ egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Hidelve, Új-utca, 36. sz. a.) küldendők.

Tartalom: Felhívás előfizetésre. — Az iskolai takarékpénztárakról. Weisz B. Ferencztől. — A nevelés másutt. Közli: Somogyi Géza. — A vallás és közoktatásügyi miniszter XII-ik jelentése. — Szemle: Anglia. — Irodalom: Utazások könyvtára. Vége. Boga Károlytól. — Egyesületi közlemények. — Nyilvános nyugtatványok. — Vegyesek.

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE.

Kilencz éve már, hogy fennáll vállalatunk, s ezért a midőn lapunk további pártolására kérjük t. olvasóinkat, feleslegesnek tartjuk programmunkat részletezni. Egyszerűen jelezzük hogy lapunk ezélja: közelebb hozni a családokat az iskolához, s az iskolákat az élethez; köztudatra juttatni, hogy a népnevelés alaptényezői érdekeiket csak úgy szolgáltatják hiven, s biztosíthatják állandóan, ha egymást mindenekben megérteni s nemes törekvésekben gyámolítani igyekeznek. Ez volt célunk a múltban, ez leend törekvésünk a jövőben is.

De mivel az előnkbe tűzött czélt csak úgy közelíthetjük meg, ha tömeges pártolás minél nagyobb körben biztosít elterjedést azon eszméknek, melyeket az ügy érdekében lapunk útján hirdetünk: bizalommal kérjük a küszöbön álló új év közeledtével vállalatunk eddigi pártolóinak: **a családoknak, iskolai hatóságoknak, tanítóknak s általában a nevelésügy barátainak további támogatását.**

Lapunk beosztása marad az eddigi. **Vezércikkeinkben**, lapunk céljára való tekintettel, ismertetni és fejtegetni fogjuk a nevelés-oktatás általános elveit, s azoknak gyakorlati alkalmazását. Kiváló tekintettel leszünk az iskolai egészségügy kérdésre. Hozzászólunk a népnevelésügynek időről-időre felmerülő napi kérdéseire. Küzdeni fogunk a tanítói állás emelése s a tanítók sorsának javítása érdekében.

Az irodalmi rovatban az újabban megjelenő tan- és vezércikveket, nevelésügyi vagy ezzel rokon munkákat ismertetjük.

Tárca czimű rovatunkban igyekezni fogunk a hasznost a gyönyörködtetővel egyesíteni s a lehetőleg általános ismeretterjesztő cikkeket közölni.

Egyesületi közlemények czimű rovatunkban, tekintettel arra, hogy lapunk az erdélyi részek egyetlen nevelés-oktatásügyi szakközlönye, főleg az erdélyrészi tanítóegyesületek működését óhajtjuk ismertetni.

Szemlénkben kiváló gondot fordítunk a külföldi tanügyi mozgalmak ismertetésére, mely célra a legjelesebb külföldi szaklapok és folyóiratok rendelkezésünkre állanak.

Továbbá igyekezni fogunk a jövő évfolyamtól kezdve tanügyi irodalmunknak egy régen érzett hiányán — tehetségünkhez képest — segíteni. Ugyanis népoktatásügyi szaklapjaink, úgy terjedelmük, mint beosztásuknál fogva, ritkán, avagy épen nem közölhetnek, hosszabb paedagogiai cikkeket. E mellett szak-irodalmunkban — eltekintve a neveléstörténeti tankönyvektől — alig találunk oly munkát, mely a kiválóbb paedagogusoknak életrajzát és munkásságát részletesebben ismertetné. Tekintettel az elmondottakra, elhatároztuk, hogy lapunk jövő évi folyamának minden egyes számához félives mellékletet csatolunk. A 8-adrét alaku mellékleten a paedagogiai írók életét, működésüknek ismerte-

tését közöljük. — A „PAEDAGOGIAI FÜZETEK“ czimü mellékletből évenként 10 ivet adunk, mi 2 vagy 3 füzetet fog képezni. Minden füzetben egy-egy kiváló paedagogust méltatunk. — A „PAEDAGOGIAI FÜZETEK“-et csakis a „CSALÁD és ISKOLA“ előfizetői részére adjuk ki s könyvtárusi forgalomba nem bocsátjuk. E mellékletet lapunk előfizetői **ingyen kapják.**

Lapunk munkatársainak neveit a múlt évi folyamnak ide mellékelt **tartalomjegyzéke** mutatja, a melyre midőn egész megnyugvással hivatkozunk, egyszersmind kedves kötelességünknek ismerjük, hálás köszönetet mondani t. munkatársainknak, a múltban kifejtett tevékeny működésökért, s a közjóra czélzó vállalatunk támogatására a jövőre is felkérni.

A „CSALÁD és ISKOLA“ — a julius és augusztus havi szümidőt kivéve — **megjelen havonként kétszer, 1-én és 15-én, legalább 1 ív tartalommal.**

Az előfizetés feltételei maradnak az eddigiek: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. A t. gyűjtőknek 8 előfizető után egy, 12 után két tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Az előfizetési pénzek és megrendelések — **DÉZSI LÁSZLÓ** pénztárnok czimén — a kiadó-hivatalba (Új-utca 36. sz.) küldendők.

Hirdetmények petit soronként 5 krral számíttatnak, minden hirdetésért e mellett 30 kr. bélyegdíj fizetendő.

Mellékleteket lapunk mellé csatolva elküldünk 100-át 60 krjával számítva s minden küldeményért 1 frt 20 kr. postadíj fizetendő.

Kolozsvárt, 1883. deczember 15-én.

A „CSALÁD és ISKOLA“
szerkesztősége.

Az iskolai takarékpénztárakról.

(Válasz Dr. Szász Béla urnak.)

Igentisztelt szerkesztőség! Nagyon természetes, hogy én, — ki az iskola-takarékpénztárak ügyét nyolcz évvel ezelőtt hazánkban megindítottam, s ki azóta szüntelenül azon fáradoztam s anyagi s szellemi áldozatokkal is arra törekedtem, hogy ezen általánosan üdvösnek elismert intézmény édes hazánkban is meghonosíttassék — a mennyire csak lehet mindent olvasok a mi erre az ügyre vonatkozik. Nem kerülté tehát el figyelmemet, Szász Béla urnak a „Család és Iskola“ czimü lap ez évi 18. és 19-ik számaiban megjelent felolvasása sem, mely ezen intézmény fölött pácztát tör. Nem célom ez alkalommal, hogy Szász Béla úr ellenvetéseit érvelésekkel czáforgassam, hanem inkább csak tényekre, önmagukban is eléggé hangosan beszélő tényekre fogok hivatkozni, s a kérdéses ügy eddigi előmenetelére kívánok csak utalni.

Kezdjük a kezdetnél. 1866-ban Laurent, a ganti egyetem tanára, penditette meg először az iskola-takarékpénztárak kérdését az ottani tanítótestületben, mely ez ügyet oly buzgón felkarolta, hogy az intézmény öt évi gyakorlati alkalmazása után, a belga tudóstársaság juryje Laurent-nak 10,000 franknyi jutalmat szavazott meg. Ha ezen öt év alatt azt tapasztalták volna, hogy ez intézmény oly káros hatású, mint azt Sz. B. úr feltüntetni igyekszik, ha az iskolás gyermekekben az irigységet, kapzsiságot, fukarságot stb. ébresztené vagy

fejlesztené, akkor alig lihető, hogy jutalmat szavaztak volna meg, hanem megszavazták ezt azért, mert meggyőződtek az üdvös hatásról, melyet ez intézmény úgy a gyermekekre mint a szülőkre gyakorol.

Francziaországban hallván ez ügyről az akkori közoktatási minister Waddington, egy biztost küldött Belgiumba, hogy ott ez ügyet a helyszinén tanulmányozza. Midőn ez haza jövé, jelentést tett, Waddington összehívta a tanügyi szakférfiakat, eléjük terjeszté az ügyet s előadásában a következőleg nyilatkozott felőle: „ha nálunk úgy sikerül az ügy, mint Belgiumban, akkor többet használtunk a hazának, mint ha egy új tartományt hódítottunk volna meg.“ A tantestületek képviselői egyhangulag elfogadták az előterjesztést, kijelentvén: „mi megakarjuk mutatni szomszédainknak, a belgáknak, hogy mi is buzgólkodunk a haza jólétének előmozdítása körül.“

Ezután Angliában lettek a parlament által az iskolapénztárak életbeléptetve. Gladston, ki akkor pénzügyminister volt, declarálta: „hogy a kereskedelmi bill behozatala óta, alig volt egy is, mely a nemzetre néve oly üdvös hatással birna, mint az iskola-pénztárakra vonatkozó bill.“

E példát csakhamar követték még: Olaszország, Szászország, Szilézia, Hollandia, Dánia, Svéd, Orosz és Spanyolországok, Portugallia, a Schweiz, az egyesült államok s a brazíliai császárság. A brazíliai császár nagyobb európai útjából hozta haza ez intézményt „népének boldogítására.“

Nem rég Heidelbergben a híres Blunschli egyetemi tanár, 500 márkát adományozott az iskola-pénztárak alapítása céljára, 400 márkát pedig 80 takarékos tanulónak ajándékozott, mindeniknek öt-öt márkát.

Bismarck herceg tisztelendő Senekel úrnak, mint a németországi iskola-takarékpénztárak egylete tollvivőjének előterjesztésére, következőleg válaszolt: „Az ön által irt és az ifjúsági s iskolai-takarékpénztári intézményről szóló füzetkét megkaptam. Fogadja soraiért legőszintébb, legforróbb köszönetemet. Én magam is azt vélem, hogy az egészséges gazdasági fejlődés talpkövéit az egyesek észszerű, takarékos háztartása képezi, s hogy ezeket csak úgy lehet fejleszteni, ha gyakorlatilag is megismertetjük a gyermekkel a takarékoskosságot. Kívánom, hogy fáradozásait minél nagyobb siker koronázza, s a már is tág körben ismeretes és becsült intézmény ezentúl is mentül szebben fejlődjék.“

Passy Frigyes, a híres francia tudós, s akadémiai-tag, az iskola-takarékpénztárak érdekében irt levelet így végzi: „Ne riaszszunk vissza senkit az iskolatakarékpénztáraktól, melyek a gyermek krajczárjait összegyűjtik és ez által az ifju számára egy anyagi tőkét létesítenek, mely igen becses, és egy szellemit, mely annál még szászszorta becsesebb.“

Angolországban nem rég rendelet által ki lett mondva, hogy csak azon tanítók fognak kitüntetésben részesülni, a kik az iskola-takarékpénztárt kezelik és csak azok az iskolák fognak állami subventióval elláttatni, a melyekben iskola-takarékpénztár létezik.

De elég lesz a külföldről. Térjünk át hazánkra. Szász Béla úr azt mondja, hogy „állítólag“ Deák Ferencz és Csengeri az ügy mellett szólottak. A való a következő: Egy küldöttség, főpolgármesterünk vezetése alatt tisztelgett Deák Ferencznél egy városi ügyben. Ez alkalommal én említést tettem az iskolatakarékpénztárakról, a mire Deák Ferencz így szólt: „Én is foglalkoztam e tárggyal, ez régi óhajtásom.“ Tehát Deák Ferencz, a kinek mi szobrot állítunk, mausoleumot építünk stb., azt mondta: „én foglalkoztam a tárggyal.“ Ha ő ezt mondja, akkor foglalkozott is vele, gondolkozott fölötte, s ha hozzá még kijelenti, hogy ez „régí óhajtása“, akkor méltán azt kell hinnünk, hogy ez nyom valamit a mérlegben. De egy más alkalommal azt is kinyilatkoztatta, hogy az iskolatakarékpénztárak intézményét a legjobb eszköznek tartja arra nézve, hogy a gyermekek erkölcsös nevelése és a takarékoskosságra szoktatása által egy egész nemzet erkölse megjavíttassék.

Csengeri Antalt is említi Szász Béla úr, Csengerinek két nyilatkozatára hivatkozhatunk. A tanügyi bizottságban, a hol az iskolatakarékpénztárak ügye tárgyalatott, Csengeri e szavakat mondta: „Ha sehol a világon nem léteznének iskolatakarékpénztárak, azokat Magyarországon kellene életbeléptetni, mert a magyar nem igen hajlandó a takarékoskosságra.,“ stb.

Csengeri Laurentnak a munkáját is magyarra fordította s a bevezetést következő szavakkal zárja be: „Adja Isten, hogy a kísérletet, mely iránt az indítvány már meg van téve, hasonló siker kövesse nálunk is, mint Belgiumban; ennek előmozdításához járulni volt célunk e kis mű közrebocsátásával.“

Ajánlotta ez intézményt nálunk még a létezett országos iskolatanács, két évvel ez előtt a tanítók nagygyűlése, s a népnevelők egyletének paedagogiai szakosztálya is. De még hozzáadhatom, hogy a mint az imént a gazdasági egyesülethez beadott jelentésemben előszámláltam, hazánkból 1165 bizonyítvány van a kezünkben azoktól a tanítóktól, kik 1879-től fogva az iskolai takarékpénztárakat kezelik. Ezek majdnem mindnyájan folyvást dicsérik ez intézményt. 1879-ben, nyomtatásban ki is adtuk 26 tanítónak, 1880-ban pedig 119-nek a tapasztalatra és gyakorlatra alapított véleményét. De ha az urak ezt el nem olvassák, arról mi nem tehetünk.

Ha már most még is, nem a gyakorlatra támaszkodva, hanem elméleti szempontokból, valaki tagadja emez intézmény üdvös voltát s a legroszabb következményeket jósolja meg, az hallgatag, azt mondja: „Én az egész civilizált világon — a melyhez a fent nevezettek valósággal tartoznak — a legbölcsebb vagyok; a többiek felületesen, könnyelműen, meggondolatlanul oly intézmény mellett szólnak, a melynek csak rossz következményei lehetnek; csak nekem van igazam.“

De ellenérvül a kérdéses intézmény ellen a nevezett tisztelt úr felhossa, hogy Kolozsvárott volt egy pár gyermek, kik szüleiktől loptak pénzt, csakhogy az iskola-takarékpénztárba betchessék. Erre két megjegyzésem van. Az egyik az, hogy ily sajnos esetek mindig előfordultak, még mielőtt az iskola-takarékpénztárakról csak szó is lett volna. Én magam is igen élénken emlékszem még ifju koromból, egy szomszédunkban lakó fiura, ki gyakran meglopta szüleit s a pénzzel a cukrászdában nyalánkságokat vásárolt; de épen mert a pént nem az iskola-takarékpénztárba tette, a szülék rá nem jöhettek a tolvajra, minthogy a cukrász nem árulta el; mig a most előfordult esetben mindjárt rájöhettek, mert a takarékpénztári könyvecskéből azonnal kitűnik, ha a fiu többet tesz be, mint a mennyit rendelkezésére bocsátottak a szülék. Azonkivül — és ez második megjegyzésem — egy-két előfordult eset miatt egy egész intézményt általánosságban elítélni annyira volna, mint ha például a vasútak intézményét itélnék el azért, mert némelykor a vasútakon szerencsétlenség is történhet, vagy ha a levegőre ki nem mennénk, mert ha nem vigyázunk meg is hülhetünk; mert találtunk egy hajszált a levesben, nem eszünk többé sohasem levest, s több eféle. „Jó félni — azt mondja gróf Széchenyi István — igaz, hogy a ki lóra nem ül, le nem esik, de nem is halad.“

Azt is mondja tisztelt ellenfelünk, hogy: a tanító úgy is nagyon el van foglalva s hozzá még pénztárnok, könyvvezető stb. is legyen? Tehát a tanító csak azt tehesse, a miért külön fizetik, s hazafiságból ne hozzon semmi áldozatot?

Ismétlem, hogy több ezer tanítónak a gyakorlati életből merített tapasztalataira alapított véleményem, az országos gazdasági egyesület levéltárában fekszik. A ki ez ügy iránt bővebb tájékozást akar magának szerezni, ott rendelkezésére állanak az adatok.

Még csak idézem Tisza Kálmán Ő Nagyméltóságának ama szavait, melyeket az országgyűlésen a középiskolai törvény tárgyalása alkalmával a görög nyelv tanításáról mondott: „Nem érzek magamban elég erkölcsi bátorságot arra, hogy szemben azzal, a mit a széles, művelt világ szakemberei jónak tartanak, saját nézetemet akarjam érvényesíteni ott, a hol ezen téves nézetnek súlyát azután nem én, hanem mások, talán egész generációk fogják érezni.“

Bezárom már különben is hosszúra terjedt fejtegetésemet Goethének eme szavaival: „Grau, Freund, ist alle Theorie, und grün ist des Lebens goldener Baum.“ „Egy lat tapasztalát többet ér egy mázsza theoriánál.“

Budapest, 1883. decz. 7.

Igaz tisztelettel:

Weisz Bernát Ferencz.

A nevelés másutt.

Hajdan a francia a világ első népe volt és magát, annak hívé; és csakugyan soha föld hősiebb, józannabb, nemesebb és századokon át a vallásos hithez hűbb népet nem hordozott. — Az idegen népek maguk elismerették azon fajnak, melyet Caesar e két szóval jellemzett: ékesen szóló és vitéz, fülényét. — A franczianők oly mintaképek (type) valának, a melyekhez iparkodtak magukat idomítani más népek női; szójárassá vált szeretetreméltó, mint egy franczianő, kellemes, mint egy franczianő, szellemdús, mint egy franczianő; és a kik ismerték Franciaországot, tudták, hogy ezen a salonokban elbájoló hölgyek egyuttal tökéletes család-anyák takarékos és ügyes gazdasszonyok valának.

Azonban már megunták a franczianőket csodálni, még Franciaországban is; már nem szeretik választékos és finom elmésségüket, tanulékonyságukat, mely ép úgy tudta figyelemre méltatni az élet nagyszabású, mint aprólékos ügyeit, — ép úgy megértette a szép verseket, mint a szépirodalmi műveket, mely ép úgy értett a háztartás rendezéséhez, mint a betegek és kicsinyek ápolásához: ma már csak a tanult — a görög, latin, minden tudományban, kiválólág a természettudományokban igen jártas nőket szeretik; ma már csak a férfiak módjára és azok életpályáira (au besoin) nevelt nőket sze-

retik, — ma az eszményeket idegen népektől, kik hajdan nálunk tanultak, kölcsönzik; — főleg Észak-Amerikából veszik, — azon büszke köztársaságtól, mely az anyagi haladás élén jár, a melyen azonban, (a szerény sz.-marinók köztársasága túl tesz) minden más eszmekör felett, egy bizonyos egyenlőségi dűh uralkodik: minden osztály számára s a mi legkülönösebb mindkét nem számára, mindamellert, hogy a természet oly eltérő rendeltetést szabott egyiknek és másiknak, — egyenlő mérték szerint, megszabott oktatást kívánnak, — leányok és ifjak ugyanazon padokon tanulják, tehetségük szerint, a francziát, latint, görögöt és mennyiség-tant, a természettudományokat és történelmet; a leányok (mi engem egyáltalában nem lep meg) sokkal értelme-sebbek és iparkodóbbak, mint az ifjak. — Midőn azonban ezen tanulási szenvedélyt csodáljuk, midőn méltányoljuk Észak Amerikának azon törekvését, hogy a tudományok és művészetekhez jutást, minden gyermeke számára, (jól megjegyzendő, a négereket kivéve) lehetővé tegye, egyuttal nem mulaszthatjuk el, annak kutatását is, hogy vajjon az egyesült államokban a nevelés eszményi magaslaton áll-e? A nevelés által nemcsak a társadalmi illedelmességet (politesse des manières) hanem kiválólág a lélek azon szabatos kimivelését, különösen a kötelesség tudományát és tehetségeinek mások boldogítására is fogékonytá tételét czélozzuk. Vajjon ezen büszke amerikai nők, kik mindent tudnak, engedelmes leányok, áldozatkész és türelmes hitestársak, gyöngéd és józan anyák-e?

Ime halj egy szem és fültanut:

„Az ifju leányok számalomra méltó nevelése azokat határtalan önzökké teszi és azt eszközli, hogy azok egész élete, fájdalom, — olyan marad! ezeknek csak egy vágyuk van: a hiuság, és a gyönyör. Telve a háztartás mindennapi gondjai iránti gyűlölettel, tele beszéltek atyáik és férjeik füleit, hogy a vendéglői és az élés házbóli (boarding house) élelmezés a boldogság netovábbja, mert ekkor ők teljes figyelmüket pipereszerüknek szentelhetik. — Az amerikai nők, gyermekségüktől fogva, csaknem független szabadságnak örvendenek, az ifju leányok maguk választják barátneikat és ritka eset az, hogy ők bármely körülmény között, még midőn férjhezmenetelükről van is szó, méltatnák szülőiket tanácskérésre. A hitestársak és anyák megtartják, a legtöbb esetben, ugyanazon függetlenséget; csaknem mindnyájan majdnem minden hozomány nélkül, mennek férjhez és mégis igényt tartanak az örökös dologtalanságra. Egy kalmárnak neje, az egész napot himbáíással fogja tölteni hintás székén, (rocking-chair) és adni a nagyvilági hölgyet termeiben. Azon gondolat, hogy férjének segélyére siessen, előtte teljesen nevelésnek tűnnék fel.

A család-anya, a mi régi szájhagyományainknak ezen terméke nem az amerikai talajon érik. — Az amerikai nők gyermekei iránt való szeretete igen higgadt és

mérsékelt. Ő igen gyorsan hozzá szokik, hogy fiát távozni és saját szárnyain látja röpülni és azon közönyösség, melylyel az amerikai anyák leányaikkal bánnak, sajátságos szomorú jelenség. — Hasonlóképp nincs semmi összetartás a család tagjai között; a gyermekeknek még csak fogalmuk sincs azon tiszteletről, melylyel mi szülőink iránt viseltetünk; — mindegyik magára húz. Nappal a férfi ügyeit intézi, a nő látogatásokat tesz, és hajhássza a raktárakat, este találkoznak a vendéglő köztermében. . . . Mindenütt ridegség és merevség uralkodik és a legteljesebb figyelem csaknem mindenkor hiányzik. A család Észak-Amerikában teljesen hiányzik és azt a nők hiúsága ölte meg.“ (Univers. — Lettres de l'Amérique. 1874)

Ime ide jutott az oktatás azon kincse, mely özönként árasztá el az amerikai népet. Az észnek ezen esodálatos kiművelése, nem volt képes megóvni a nőket azon gyermekes hiúságtól, melyet mi a párizsi nőkben annyira ócsárlunk. — a piperével való hiúskodástól! A vegytannal foglalkoznak és nem tudnának megsütni egy darab rostélyost, sem az enyhítő italt egy beteg számára elkészíteni! — Mindent tudnak és semmire sem alkalmasak; megtanulják mi táplálja a gögöt, gyönyörködnek az önelégültségben és a legocsmányobb önzéssel végzik. Mindent műveltek az amerikai gymnáziumokban és lyceumokban, az oktatástant, az emlékezetet, az értelmet — egyedül a szívet, a kedélyt feledték ki.

Itt van hát a minta, melyet az előre nem látó újtók ajánlanak a francia ifjuságnak! (Biz az nálunk is úgy van, és ki ez ellen szólni mer, mint curiosumot, mint ócska rongyot, madárijesztőnek póznára tűzik. Ford) Némelyek akarnák, hogy a leányok valami ketrecz félebe (bocsánat a kifejezésért) helyeztessenek, hogy ott tömessenek azon tudományokkal, melyeknek minden bizonynyal, egész éltök folyama alatt, semmi hasznát sem veendik; mások azt kívánnák, hogy az állam vállalja el a leányok nevelését (épen mint nálunk!), azokat ragadja ki családjaik köréből az oktatás és nevelés szempontjából. Bizony ez Robeszièrre gondolata! Föltévéen mindazonáltal, hogy helyes azon eljárás, mely az ifju leányokat nőiességükből kivetkőzteti, mely őket a férfui életpályákra alkalmasakká teszi, melynek folytán azok a tudományok és szép művészetek tudoraivá avatattak: mindezt megengedve, kérdjük mily jövőjük lehet nekik, oly társadalomban, melyben minden pálya túl van halmozva és hol a férfinak is oly sok küzdelmébe kerül, míg magának utat tör? Nincs helye minden végzett férfinak már most sem, te mégis kettőztetni akarod azok számát? (Ránk is meglepően talál.)

De hagyjuk ezen furcsa tervet, s szorítkozzunk annak szemlélésére, hogy mire juttatta a nőket a tanulás és tudományvaló visszaélés, s okuljunk a példából. A nőnek két dologra van szüksége: a vallásos lelkiültre, mely őt bajaiban gyámolítja, kötelességei között vezérli, mely őt áldozat hozatalra lelkesíti és is-

teni eszményt s öröm és megnyugvással teljes czélt tűz ki elébe; szüksége van nevelésre, hogy családjának és környezetének tetszését kinyerje, a kellem, tapintat és előzékenység által. Az értelmi oktatás csakis a harmadik helyre jut; ennek inkább választékosnak, mint terjedelmesnek, — inkább alaposnak, mint tündöklőnek kell lenni. Itt csak a természeti és gyakorlati tudományoknak van helyük; én Cliot Calliopénak, Polymenest Urániának elébe helyezem. — Családanyák, kérdjétek meg környezetetek férfi tagjait; tudjátok ki, hogy vajjon van-e kedvök tudós hölgyeket venni nőül; ők minden bizonynyal Moliere-vel így fognak felelni.

„Nem tisztességes, és pedig számos okért,

Hogy a nő oly sokat tanul, s mindenhez ért.“

És há a szellemdús Walpok Horace vissza jönne e világra és látná a fiatal leányzókat a görög és latin tételek miatt hervadni, úgy a mennyiségtani tantételek, a növénytani és csillagászati tanulmányokon fejüket törni így szólna: „Mi haszna lesz majd ennek a háztartásnál? M. B.

A „Journal des demoiselles“ után
Somogyi Géza.

A vallás és közoktatásügyi minister XII-ik jelentése.

Közelebből jelent meg a vallás és közoktatásügyi miniszternek hivatalos jelentése, mely Magyarország közoktatási állapotát ismerteti, még pedig az 1881—82-ik s rész-1882—83-ik tanévről. — A jelentés négy szakaszra oszlik, u. m. 1. a népiskolákról, 2. a középtanodákról, 3. a felső tanítézetekről, 4. az emberbaráti és közművelődési intézetekről.

Az egész jelentés a megelőző évekhez képest öröndetes haladást jelez, szeretnők részletesen ismertetni az érdekes adatokat, de tér hiánya miatt csakis a népoktatásra vonatkozó résznek általános vonásokban való ismertetésére szorítkozhatunk.

E jelentésben a népoktatást illetőleg a megyénkénti statistikai táblás kimutatások kihagyattak, melyek a jövőre csak minden harmadik évben közöltetnek. És most lássuk az adatokból kivont eredményeket.

A tanköteles gyermekek száma 1882-ben a 6—15 éveseket együttvéve volt: 2,215,387. Az előbbi évi számnál 95,711-el több.

Az iskolába járó gyermekek száma 1,697,987. volt. Tehát a tanköteleseknek 77%-a járt iskolába; vagyis 41,647 tanulóval több mint a megelőző évben.

Az iskolák száma egy év alatt 71-el szaporodott. A 15,993 iskola közül állami volt 363, községi 1763, felel-13,863, magániskola 184.

Az állami iskolák egy év alatt szaporodtak 45-el, a községi 77-el, a magániskolák 11-el, ellenben a felekezeti apadtak 62-vel.

Az iskolák közül 948 tisztán fiúiskola, 1066 leányiskola és vegyes 13,979.

Tanterem volt 22,661, azaz 370-el több mint 1881-ben.

A 15,993 iskolában működött 22,396 tanító, azaz 372-vel több mint az előző évben. A képesített tanítók száma szaporodott 555-el, míg a nem képesített tanítók száma 183-al apadt. Ezek közül rendes tanító 19,342, segéd 3054. A rendes tanítók száma egy év alatt 38-al, a segédké 334-el gyarapodott. Ez arány sajnosan mutatja, hogy új állomások szervezésénél költségkimelésből a legtöbb helyt csak segédtanítói állomásokat létesítenek. A tanítók közül 20,207 férfi és 2189 nő. A férfi tanítók száma egy év alatt 222-vel, a nőtanítóké 150-el szaporodott.

A tanítók közül magyar 17,330 (77.38 %); a más nyelvű tanítók közül teljesen birta a magyarnyelvet 1419, kissé beszélt 1926, magyarul semmit sem tudott 1721 tanító. A magyarul megtanult tanítók száma 90%-al növekedett.

A népiskolák fenntartására fordított összeg 1882-ben 11,755,626 frtot, tett (1868-ban ez összeg 4 millió volt s ma csaknem háromszorosa annak) mi a megelőző évinél 1,112,015 frttal több. Ezen jövedelem származott: a) ingatlan vagyomból 1,649,931 frt. b.) tőkepénzből 352,055 frt. c.) tandíjből 1,518,691 frt. d.) állami segély 923,667 frt. e) községi segély 3,622,569 frt. f) egyházi segély 2. 907,407 frt. g.) egyéb forrásból 781, 305 frt. — Ezen összegből a tanítók javadalmazására fordított 9 241,397 frt. Egy év alatt e czímen a szaporulat 733 ezer frt. Átlag minden egyes iskolára 735 frt s minden egyes tanítói állomásra 525 frt. esett.

Tanítóképezde volt 1882-ben 71. Ebből 54 férfi és 17 nőtanítóképezde. Ezek közül állami 24, felekezeti 46, magán 1. — 69 elemi, 2 polgári iskolai tanítóképezde. — A képezdekből volt 640 tanerő és 3988 növendék, kik közül 1025 leány, a többi fiu.

Tanítóképesítő vizsgálatot tett 1500 egyén (35-el több, mint az előző évben). Nagyon érdekes volna ha a jelentés arra is kiterjeszkednék, hogy az 1500 oklevelet nyert tanítójelölt közül, hány kapott állomást, összesen hány tanítójelölt van állomás nélkül, mely adat a tanítójelöltek helyzetéről való gondoskodást égetően sürgős kérdésnek bizonyítaná.

Az orsz. tanítói nyugdíjintézetnek tagja volt 12,474 tanító. Az intézet vagyona közel 3 és fél millió. Nyugdíjt kapott ezen alapból 78, segélyezettett 9 tanító; tanító-özvegy segélyezettett 431, árv 814, és végkielégítést kapott 11 tanító v. tanítóözvegy.

Iskolai és népkönyvtár volt 1952, ebből 293 az 1882. évben keletkezett.

Óvóképezde kettő volt Budapesten, melyek együtt 12000 frt államsegélyt élveztek. E kettőnek volt 96 növendéke, kik közül 51 képesített.

Alsófokú kereskedelmi iskola volt 30, közép iskola 9. Ezek együtt 16,500 frt államsegélyt nyertek.

Kisdedővoda volt 321. (12-vel több mint az előző évben). Ezek fenntartása 250,286 frtba került, melyhez az állam 20,774 frttal járult.

S Z E M L E.

Anglia.

A tanító jutalma. Quem dii odere, praeceptorem facere. Valóban sok minden megtörténhetik egy tanítóval, még ha nő is, a mint a következő eset mutatja. Chad Elizabeth igazgatónő kérdőre vont egy leánykát, hogy a megelőző napon miért nem volt iskolába s ezzel könnyűszerrel ráütött a karjára. A leányka apja ugyanazon nap délelőttjén megjelent az igazgatónő lakásán s mivel nem volt otthon, hazavárta és mihelyt megérkezett, azonnal durván kérdőre vonta és egyszersmind úgy arczul ütötte kétszer, hogy arca azonnal vérzeni kezdett. Ama bizonyos úri ember nem is tagadta rúttettét s a bíróság által 20 frt bírságra és 12 frt gyógyítási költség megtérítésére, illetőleg 14 napi börtönre ítéltetett. Vádolt az utolsót választotta. Hogy vádló az ítéleten megnyugodott-e, nem tudjuk, de annyi tény, hogy e büntetés nincsen arányban a sértéssel, midőn az nőn és tanítón követtetett el.

A túlterhelés megoldása. A birkenheadi nevelésügyi bizottság elhatározta, hogy e veszedelmes bajon lehetőleg segít. Hogy célját elérje, határozatilag kimondotta, hogy: „a társaság tagjai kötelezik magokat arra, hogy mindenképen oda fognak hatni, hogy iskoláikban a munka hetenkint öt napon és naponta hat óra alatt egészen bevégeződjék és hogy e terv kivételére minden más testületet igyekezni fognak megnyerni. Ily közreműködéssel a túlterhelés legalább abban a kerületben — írja a Scholmaster — nemsokára meg fog szűnni. A közvélemény is ez által oda fog terelgetni, hogy mind az egyesek kinzását, mind az órák szaporítását meggátolja. „Reméljük — folytatja a Schoolmaster — hogy e jó példát mind a gyermekek, mind saját érdekekben követni fogják. Óhajtanók, hogy a tanítók fölül tudnák emelni magokat a körülményeken és uralkodó nézeteken, és soha se hajtanák meg lobogókat csak azért, hogy a követelt percenteket megüssék vagy a kitűzött díjakat elnyerjék tanítványaik. Az annyira elítélt irányt követni lehetetlen. Annak hátrányai csak növekedhetnek s idővel tönkreteszik mind a tanítók, mind a tanulók egészségét, mind magát a nevelést. Az összeütközés elkerülhetetlen. A tanítók okosságától és tapintatától függ egészen, hogy a dolgok jobbra forduljanak. Az idők jelei tiszták. A házi lecczék és fennmarasztás elleni felzúdulás a követelt irány szüleménye s a tanítókon elkövetett számos sértés oka sem egyéb. A tanítók, ha a maga idejében lépnek fel, megvédhetik függetlenségüket. A rendes iskolai órákban dolgozzunk jól és becsülettel, házi gyakorlatot csak szükség esetében hagyjunk fel s ne törődjünk semmiféle díjjal vagy érdemmel, bizzuk a dolgot a maga mentére.

Angliában a három millió 15 ezer tanulóból két millió 69 ezer tanul felekezeti vagy magános iskolában, a mi határozottan szükségessé teszi, hogy az állam nemcsak hogy engedélyezze, hanem segélyben is részesítse azokat.

IRODALOM.

Utazások könyvtára:

I. Ázsia és Európa körülhajózása a Vegán, — *Nordenskiöldtől.*

II. A Zaharától az Arabáig, — *Asbóthtól.*

III. Dél-Afrikában, az Atlanti oceántól az Indiai oceánig, — *Serpa Pintótól.*

(Vége.)

II. — „Ifjuságom egyik álma, legrégebbi ábrándjaim egyike volt Egyptom és Palestina, országai a csudáknak és meséknek, őshazája a civilizációnak és vallásnak. Talán honvágy volt, a mi oly állandó hatalommal vonzott, — honvágya az embernek az emberiség bölcsője után. — Tanulmányozni a történelmet és az emberiség fejlődését nem csupán könyvekből, hanem a nagy események és erős tettek színhelyén, a nagy és merész eszmék termőföldjén és kezdeni a tanulmányt a kezdeten! Felkeresni a sivatagok közt folyó Nilust és az örök pyramisok magasáról tekinteni le a völgyre, melynek viruló élete alatt meghalt világok vannak eltemetve és behatolni, ha lehet, e világok titkaiba! Bezarándokolni a földet, a hol a történelem, a tudomány és a művészet kezdődött! Azt az Egyptomot, mely a történelemnek mindig előterében állott! . . . „A ki a történelmet akarja megérteni, annak többet nyújthat felvilágosításban a Kélet, mint egész nagy könyvtárak.“ — „Azon határok eléérésemre törekedtem, hogy az olvasó olyan elevenen, szingázgágon lássa a dolgokat, mintha maga utaznék.“

Az „Előszó“-ból kijegyzett ezen pár részlet mintegy ujjmútatás azokra, a mikkel az olvasó Asbóth utazásának leírásában találkozik. — Asbóth kiválóan képesítve van, hogy a rit útjában lát, azt nemcsak körülményesen leírni, hanem egyszerűsággal körülményesen kommentálni is tudja. Leírásából, a mik inkább elbeszélő alakúak, nem annyira olvassuk, mint inkább látjuk azokat a néprajzi és művelődéstörténelmi mozzanatokot, jelenségeket, a mik Egyptomot Palestinával együtt a mai kultúra forrásává s igen sok tekintetben tükrévé, mintájává tették s teszik.

Budapest, Trieszt, Corfú, Ithaka, Zante, Matapan, Candia, Alexandria, Ismailia, Ezberieh, Mokattam, a Mária-fa, a Nap városa, Kafr-falva, Ó-Kairó, Bedrasin, Memphis, Gizé, Zakhára, a Sphynx (Abul-hol), Sziút, Lykopolis, Zagazig, Bubastis, Gozen országa, a nagy csatorna, — Port-Szaid, a Libanon, a régi Berytos, Bejrút, Jaffa, Jeruzsalem az osztrák zarándok-ház, a szentsír temploma, az abessyniai klastrom, a haram-es-serif, a siralom fala, Jerikó, a Jordán és a Holt-tenger, a judaeai sivatag, Betlehem: áttekinthető vázlatban ez jelöli az útvonalat, a melyet Asbóth bejárt, s könyvében tanulságos és élvezetes olvasmányul leírt. —

III. — „Afrika tüzetes (?) kikutatása a legújabb idő műve, még századunk elején, sőt közepe táján is aránylag nagyon keveset tudtunk e földrészről, kivált annak déli feleiről, melyben a nagyobb és sikeresebb tudományos utazások úgyszólván csak Livingstone Dáviddal indultak meg.“ Előtte s leginkább vele egyidejűleg és utána az utazóknak egész serege indult meg, hogy abba a nagy homályba, mely Afrikának főként közép- és déli részét fedi: bármily kis fénynyel is bevilágítsanak. Kivált a kereskedelmi népek: portugallok, hollandok, angolok fejtettek s fejtenek ki szíves kitartást ez érdekében, — tudományos tekintetek mellett

talán kereskedelmi előnyök által is remélvén életet s nagymérvű költségeket kockáztató vállalkozásaikat jutalmaztani. Nekünk, magyaroknak is jut egy kis rész a dicsőségből, mert hisz Magyar László, bár a magárahagyatottság miatt nem éppen biztos eredményekkel, mégis jelentékenyen közreműködött, hogy az ismeretlen Afrika ismertté legyen.

Serpa Pintó, portugál őrnagy, nagy gonddal s költséggel felszerelt tudományos expedíció élén, Capello Brito fraget-kapitány s Joens Róbert főhadnagy társaságában, 1877. nov. 12-én indult ki Benguelából, czélja lévén a Kúango, Kúánza, Kunéne, Kobango és Zambézi vízrendszérének, egymáshoz való viszonyának s hajózhatóságának kiismerése. Capello és Joens Bihében elváltak Serpa Pintótól a ki emberi erőt majdnem túlhaladó kitartással, kétségbeesett helyzetekben, a vad és emberevő négek között, betegesen, éhezve, folyvást életveszélyekkel küzdve, Istenre, hazájára, feleségére s gyermekére gondolva, csupán a portugál zászló dicsőségét tartva szem előtt: egymaga folytatta útját, délkeleti irányban igyekeztél előre hatolni. Oly eleven közvetlenséggel van eredményekben gazdag útja leírva, hogy olvasás közben csakúgy támad az emberben a vágy: átélni azokat a viszontagságokat, veszedelmeket, a mik közül a legtöbbször csakis az erős lélekjelenlét menthet ki. — Serpa Pintó megoldotta az eléje szabott feladatot, sőt tovább ment, mert a vízrajzi viszonyok mellett alapos ismereteket nyújt az ottani néger lakók viszonyairól, tömérdek országáról, szokásaikról, stb., megismerteti s lelkiismeretlen kinövésibebe elítéli a missionáriusok működését; saját története pedig szinte érdekfeszítőbb, mint akár a legidegrázóbb regény, — mert amaz való igaz. —

Arra nincs terünk, hogy ismertetésünk keretében ezen becses könyvekből bármily kis szemelvényt is bemutassunk; hanem „vegyétek és olvassátok!“

Nordenskiöld a magas észak vidékeire, a természeti és emberi unikumok közt, az öntudatos mivelődés nulla-fokán, minus 45-nyi hidegben hordoz meg. — Asbóth ellenkezőleg a forróöv „bölcső“ földjét járhatja be, mintegy bemutatva a nagy ellentétet, a mely a Sark és Egyenlítő között emelkedik. — Serpa Pintó meg szinte kiegyenlíti e nagy ellentétet, bizonyítván, hogy meleg és miveletlenség összefér; úgy tetszik hogy a Földrajzi Társaság ezen hatás kedvéért adta ily egymásutánban a leírásokat, — szándékosan vagy szándéktalanul: jól tette.

E három könyv (I. Nordenskiöld-Varga 279 lappal 2.40 frt; II. Asbóth, 310 lappal 2.40 frt. III. Serpa Pintó dr. Brozik, mely bevezetésül az afrikai utazások történetét is adja, 224 lappal. 2 frt) együtt az „Utazások könyvtára“-nak első évfolyamát teszi, előfizetve 5 frittal. Térkép, illusztráció, néprajzi s természeti képek mindenikben kellő számmal fordulnak elő.

Ne legyen családi és tanítói könyvtár, a melyből az „Utazások könyvtára“ hiányozzék!

Boga Károly.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

Meghívás. A kolozsmegyei tanító-testület n.-almási köre a f. egyleti évben első, alakuló gyűlését Nagy-Almásán, az ev. ref. népiskola helyiségében — ez évi decz. 31-én fogja megtartani, melyre a tagok és az ügy iránt érdeklődők tisztelettel meghívotnak. A gyűlés tárgyai: 1. A múlt gyűlés jegyzőkönyve felolvasás után hitelesítették. 2. Nyilvános

tanítást tart: Szász Károly hidalmási tanító úr. 3. A nyilvános tanítás megbirálása. 4. A f. évi feb. 10-én tartott gyűlésen kiosztott vitatételek előadása és megvitatása. Előadók: Kulcsár Lajos n.-petrii, Benedek János n.-almási- és Antal György kispetrii ref. tanító urak. 5. A központi választmánytól időközben érkezett leiratok felolvasása. 6. Indítványok stb. tárgyalása.

Rendes tagtársaimat tisztelettel kérem: sziveskedjenek a múlt egyesületi évre járó tagsági díjakat befizetés végett a gyűlésre elhozni. Nagy-Almás, 1883. decz. 10-én. Benedek János köri elnök.

Nyilvános nyugtatványok.

A „Család és Iskola“ árában az 1883-ik évre 3 forintjával előfizettek: Baló Sándor ev. ref. lelkész Kolozsvárt. Pál Károly, B.-Gunyad. Gothard Zsigmond, Sztána. Az állami iskolák közül: Alsó-Jára es S.-Szent-András Tanítóképezde, Déva. Weisz B. Ferencz, kir. tanácsos Budapest. Állami iskola, Dicső-Szt.-Márton. Bács György, B.-Hunyad. Szász József, Bibarczlava. Dömötör Krisztina Keeskemét. Községi iskola, N. Bazon. Tanítóképezde, N.-Kőrös. Herczeg András, Borbátviz. Tanítóképezde, „Önképzőkör“ Zilah. E' folyó év II-ik felére 1 frt. 50 krt. fizettek: Boér Gergely, Deák József, Göcs Eszter, Sárdi József, Sárdi István, Vadas Zsuzsa és Szigethi Kata, Kolozsvár. Bauer Teréz, M.-Vásárhely. Tanítóképezde „Önképzőkör“ Sz.-Keresztur. Községi isk. (kőrösparti) Nagy-Várad. Borbély József, Torda-Szentlászló, János Lajos, Brassó. Községi iskola, Makó. Druhora Gábor. Szigy-Szentgyörgy, 1883. év I. felére: Veinhold Károly Nagy-Szeben. Kolozsváriak: Fizettek 1882-re: Váradi Albert I. félév 1 frt 50. 1883. II. félév: De Gerando Antonina 1 frt. 50 kr. Gazsi József, Kolozsvári Albert, Propper Ferencz 1 frt 50 kr. 1883. egész évre: Ruzsu Viktor, Szöllösi István. Kozma József, nökép. igazg. 3 frt. 1883. II. félév: Szentgyörgyi Lajos, Unit. theologia 1 frt 50 kr.

Dézi László.
pénztáros.

VEGYESEK.

— Lapunk jelen száma ez évben az utolsó, ezért ismételten kérjük lapunk megrendelőit, hogy a még hátralékos előfizetési összeget haladéktalanul beküldeni sziveskedjenek.

— Meghívás. A kolozsmegyei tanítótestület Bánffy-hunyadi köre a jelen tanévi első rendes gyűlést Bánffy-Hunyadon f. hó 21-dikén fogja megtartani, melyre úgy a tagtársak, mint a tanügy iránt érdeklődők teljes tisztelettel meghívotnak. A gyűlés programja: 1. Elnöki megnyitó-beszéd Ravasz György elnök által. 2. A múlt gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása s hitelesítése. 3. A közp. választmánytól érkezett iratok felolvasása és tárgyalása. 4. A tisztviselők leköszönése s új tisztviselők választása. 5. Nyilvános-tanítást tart Kolozsár Lajos. 6. A a földrajzi tankönyvek bírálatos ismertetése Boga Károly által. 7. Vitatételeket terjeszt elő Czuczsa János az isk. takp. köréből. 8. A nyilvános-tanítás megbirálása zártülésben. 9. Indítványok tárgyalása s egyéb eshetőleg felmerülő ügyek elintézése Bánffy-Hunyadon, 1883. december 1-én, elnöki megbízásból: Szentgyörgyi Lajos, köri jegyző.

— A népnevelők budapesti egyesülete f. hó 8-án d. e. 10 órakor Falyay Antal elnöklete alatt, népes gyűlést tartott, melyen a választmányuk a „Magyar Paedagogiai Szemle“ és az „Ungarischer Schulbote“-ra vonatkozó kitiltó intézkedését megsemmisítette. Ezután a szerkesztő választás ejtetett meg, mi a volt szerkesztőnek Tanos Imrének megválasztásával végződött.

— József főherczeg, mint fehérmegyei birtokos 100 frtot adományozott a magyarországi tanítók árvaháza alapjára.

— Uj tanügyi folyóirat jelent meg f. év november óta két hetenként „Mármaros tanügyi híradó“ czimen, a „Mármaros“ című hetilap mellékleteként. Szerkeszti: Kovásy Zoltán kép. tanár. Előfizetési ára, egy évre 2 frt.

— Dániában Berg nevű falusi tanító a képviselőház elnöke. Hól vagyunk mi ettől?

— A virgács a berlini iskolákban. A berlini „Pädag. Ztg.“ a tanítók fenytési jogáról szólván a porosz törvényszékek határozatainak alapján „mint ez idő szerint érvényes jogot“ a következőket hiszi megállapíthatni: „Valamely iskola tanítója, igazgatója vagy előjárója jogosítva van testi büntetésekre s érzékeny fenytésekre is. Sérüléseket ejtenie persze nem szabad e közben a tanulón; sérülésnek azonban csak oly ütések tekintendők, melyek a tanulók egészségét és életét veszélyeztetik. Egyszerű vér aláfutások (kék foltok, hurkák) nem tartoznak a sérülések közé; mert a fő közigazgatási törvényszék határozata szerint minden érzékeny fenytés hagy maga után ily tünetet hátra.

— A „Zalai Tanügy“ című szakközlöny ez év végén megszűnik, illetőleg beolvad a „Zala“ című társadalmi és vegyes tartalmu hetilapba.

— 1000 magyar népdal zongorára alkalmazva! A „Magyar Dal-Album“, mely a magyar népdalok egytetemes gyűjteménye, 1884-ik januártól kezdve ismét megjelenik havi füzetekben. Ez lesz az ötödik kötet, mely a 801—1000 számú dallamokat tartalmazandja zongorára alkalmazva. Nemzeti dalaink ezen egyedüli népszerű kiadása a külföldön is sok ezer és ezer példányban van elterjedve, hazánkban pedig majdnem minden magyar érzelmű zenekedvelőnek hangjegytárában feltalálható. Bővebb ajánlgatását tehát fölsígesnek tartjuk. 1884. évi folyam, (vagyis az ötödik kötet) ismét 10, havonkénti füzetben jelenik meg, melyek egyenkint 20, tehát összesen 200 magyar népdallamot foglalnak magukban zongorára alkalmazva. Előfizetési ára egy évre (10 füzetre): 1 frt 80 kr, félévre (5 füzetre): 90 kr. egyes füzet ára 25 kr, — beleértve a füzetek bérmentes beküldését is. Előfizetések legczélszerűbben postautalványon a „Magyar Dal-Album“ kiadóhivatalához Győrbe intézendők.

— Ifj. Nágel Ottó könyvkereskedésében Budapest a nemzeti színház bérházában, megjelent a Magyar általános levelező 9-ik füzet. Szerkeszti Knorr Alajos. E füzetben folytatja a szerző a Kereskedelmi levelek ismertetését, nevezetesen közli a pénzküldés és behajtásra vonatkozó leveleket a hitel és váltó ügyekben leveleket és a hitel és védügyekre vonatkozó leveleket, ezek után ismerteti a fuvarleveleket, rakjegyeket, és értekezik a váltó levelekről, azok kellékeiről és nemeiről, egyszersmind kellő számú nemesak magyar, de német- francia és angol példákat is hoz.